Rufino Carpena, més enllà del magisteri. 3

En el Llucmajor de l'època, tot eren elogis per al mestre Carpena?

Evidentment no, una persona com ell, de caràcter fort, que volia que tothom valoràs l'escola i que tots els nins hi assistissin, en la societat del moment havia de tenir contraris. I el setmanari *Lluchmajor* se'n cuidà prou d'adreçar-li bones crítiques, en part perquè li eren simpàtics els socialistes: «Ya no podrá, *zu zeñoría* ni nadie, llamarse á engaño, estamos en pleno combate, lucharemos en todos los terrenos y en todos los *idiomas* por más que le pese á usted, *zeñó murciélago*, que en su rabia de *forastero* llama *bárbaro* al mallorquín».[1] En CARA-DE-PENA, el Murciélago o directament en Carpena és criticat i ridiculitzat a *Lluchmajor* i defensat a *La Escoba*, fet que no deixa de ser curiós perquè el setmanari satíric és el segon. Els posicionaments contraposats donaren lloc a rèpliques continuades entre ambdues publicacions. «…hemos aconsejado á *Lluchmayor* una mayor prudencia… ora arremeten burla, burlando, contra un dignísimo Maestro que pone toda su voluntad en elevar y extender la cultura social del pueblo, (probablemente será por esto)…»[2] La rèplica no es va fer esperar:

> «Si aqueix mestre, *que pone toda su voluntad* etc. es aquell matex que te un método propio de lectura y escritura simultanea, que despues d'haverló predicat *por ambos* Mundos y al cap de alguns anys… ja eran dos es colegis que'l havian adoptat, *es d'un tal Carpena y es d'una germana* seva»[3].

Cal dir que quan va passar a ser Lluchmayor s'acabaren les crítiques, cert que també Carpena en va ser col·laborador.

A més, se'l considerava una espècie de sindicalista, una persona molt reivindicativa que no es deixava tòrcer per les persones considerades benestants del poble. El vessant del Carpena assembleari i conferenciant se segueix desenvolupant a part de tot el que hem esmentat i també concursa, quasi cada any, tant a places de millor sou com a plaça d'inspector, però no les aconseguia. Per això el 7 de gener de 1915, adreçà una petició al Dr. General de Primera Ensenyança: «Que ha supuesto o sospechado, en más de una ocasión, de que no se le proponía para plazas de mérito en

[1] "¡Qué brutos". *Lluchmajor*, n. 11 (13 juny 1912), p. 3-4.

[2] "Y va de refranes". *La Escoba* (Llucmajor) n. 5 (10 agost 1912), p. 1-2.

[3] "Un repás general". *Lluchmajor*, n.20 (17 agost 1912), p. 3-4.

el Escalafón de la provincia, cuando ocurrían vacantes de aumento gradual, a pesar de su solicitud y méritos comprobados…» analitzà la situació, explicà tot el procés i deduí que la falta que va cometre el 1903 quan abandonà el magisteri i va anar cap a l'Argentina pesava en el seu expedient, per això demanà que no «figure como nota desfavorable la desgracia ocurrida y que todo ello no pueda ser obstáculo para apreciar los méritos presentes y pasados…» (AGA). La gestió, va seguir bon curs i l'any següent trobarem: «Se dispone sea borrada la nota desfavorable que consta en el expediente personal de D. Rufino Carpena, Maestro de Lluchmayor (Baleares).[4] De totes maneres, el 1915 es veu que necessitava canviar d'aires, ja havia estat molt de temps a Llucmajor, havia concursat a diferents províncies però no li havien donat plaça i amb motiu d'aprovar-se una llei sobre permutes, hi degué veure una sortida que li va fer escriure: «…evitará mucho el que se extienda la *afición* caciquil lugareña de formar expediente a maestros meritísimos, cuyo principal delito… es que no se *doblegan,* que tiene carácter, imparcialidad, superioridad de espíritu, instrucción, etc». Segueix dient que mentre hi hagi gent educada i prudent hi haurà incompatibilitat «contraste con la grosera o burda educación rara, desabrida y viciada o extraña de esos semidioses de los pueblos de corto vecindario».[5] L'article acaba amb paraules clares que mostren el que senten ell i la germana —que feia ben poc que havia arribat a l'Escola Nacional de nines de Llucmajor—: «Nosotros deseamos una doble permuta, no porque estemos mal, sino por conveniencias y aspiraciones nobilísimas, legítimas, muy legítimas por cierto». Volem afegir que aquest "caciquisme" va seguir ben viu dins les idees del mestre, així una de les bases de *Razón y Justicia* (1926) diu: «Atenderá en sus justas quejas a los maestros perseguidos, atropellados o injustamente calumniados y desatendidos por los caciques pueblerinos, que todavía hacen y deshacen *de la suyas* en pequeñas y medianas localidades».[6]

Amb tot: possibilitat de permuta, sol·licitud que se li esborràs la falta de l'expedient, al final Carpena sortí de Llucmajor i amb millora perquè passà a escola de

[4] "Instrucción pública". *El correo español*. (24 maig 1916), p. 3. També trobam aquesta nota al *Suplemento a La Escuela Moderna,* n. 2031 (20 maig 1916), p. 17.

[5] "Sección de noticias". *El Magisterio Balear*: periódico de primera enseñanza, n. 39 (18 setembre 1915), p. 304-305.

[6] "Un nuevo colega". *La Orientación* (Guadalajara) n. 985 (23 abril 1926), p. 5.

1.650 ptes. *Heraldo de Lluchmayor* a part de dir que els sabia greu perdre un mestre i col·laborador com ell, els adreçà aquestes paraules: «…nos congratulamos de ello por las ventajas que el traslado significa para nuestros amigos, felicitándoles cordialmente por ello».[7] Ai! però, el caràcter del mestre tornà a sortir quan l'article que hi va escriure com a comiat Antoni Oliver Sastre —alumne i després ajudant seu— no degué contenir totes les paraules esperades,[8] Oliver dedicà elogis però també comentaris realistes, com que mantenir-se al marge de lligam polític podia haver estat el motiu de no haver rebut algunes ajudes. Es veu que no va ser prou per a Carpena i al següent número, ell mateix, els afegí; digué que, evidentment, el seu exdeixeble no els coneixa tots, i que des de la primera lluita per aconseguir un petit pati, un excusat i respiració higiènica en el "Salón" fins a la darrera, la reforma de la façana… Va fer constar tot allò que Oliver no esmentà, realment moltes petites i grans coses per al bé de la docència[9].

Els germans Carpena fora de Llucmajor

Estades curtes, llicències i permutes: sa Indioteria, Valldemossa, Son Sardina i d'allà altre pic cap a Catalunya, el 1919 va ser nomenat director de l'escola de Piera on s'incorporà al gener de 1920, per passar a Vilassar de Mar i al 1923 al Masnou on acabà la carrera de docent al 1931. Mirarem de marcar un parell de línies i aportar informacions noves. Publicacions importants, ja esmentades, sortiren a llum: *Vida Hermosa*, *El Puchero Nacional* , la revista *Razón y Justicia*… tot sempre en la mateixa línia. D'altra banda seguí molt actiu

Uno de los favorecidos por el Decreto-ley de subsidio familiar

He aquí la familia de nuestro querido compañero y suscriptor D. Gregorio San Adrián, Maestro de Vera de Bidasoa (Navarra), compañero heroico que no ha mucho fué recompensado por el Gobierno y que ahora resulta beneficiado con el decreto a favor de las familias numerosas. Este retrato ha sido dedicado al generoso luchador Sr. Carpena, y éste ha tenido la bondad, que le agradecemos, de facilitárnoslo para la publicación.

Magisterio Español, 2 d'agost de 1926

[7] "Noticias locales". *Heraldo de Lluchmayor*. (Llucmajor) n. 20 (20 maig 1916), p. 2.

[8] "A guisa de despido". *Heraldo de Lluchmayor*. (Llucmajor) n. 21 (27 maig 1916), p. 1-2.

[9] "Nobleza obliga". *Heraldo de Lluchmayor*. (Llucmajor) n. 22, (3 maig 1916), p. 2.

dins la confederació de mestres, defensà les famílies nombroses i al 1926 aconseguí que s'aprovàs la llei del subsidi familiar que estigué vigent fins a la Guerra Civil. Un home lluitador i prou conegut, amb alguns amics molt fidels que quan s'acostà l'hora de la jubilació li varen voler preparar un bon regal. El mes de setembre de 1929, essent director del Masnou començaren a sortir notícies amb la idea de fer-li un homenatge, així a partir dels articles publicats a *El Ideal del Magisterio*: "Para Carpena" i "Por Carpena", s'endevindrà un objectiu comú per a una bona sèrie de mestres que publicaren bastants d'articles en diferents diaris en els quals podem llegir els mèrits de Carpena: la seva dedicació al magisteri i a la lluita per a millora de tots els mestres —mèrits ben merescuts— barrejats amb paraules com: «se halla arruínado económicamente, sintiendo ahora la necesidad del auxilio que él prestó en todo tiempo a sus compañeros extremadamente necesitados».[10] O, «Y como se acercan los años de su jubilación y nos consta que se halla en precaria situación económica…"[11] Tot plegat, a principi de 1930 ja estava formada la comissió, presidida pel mestre Aureliano Ruiz Alcázar, d'Albacete, amb l'objectiu de fer una subscripció per a poder comprar-li una casa. Aparegueren llistes de subscriptors[12] mentre la notícia seguia sortint en diaris i revistes.[13] A més, la comissió envià els documents, com a mínim, als llocs en què Carpena havia estat —Llucmajor n'és un i a l'Arxiu Municipal els podem trobar— documents en què s'exposa el projecte, targeta, carta de presentació i les indicacions de com col·laborar.[14]

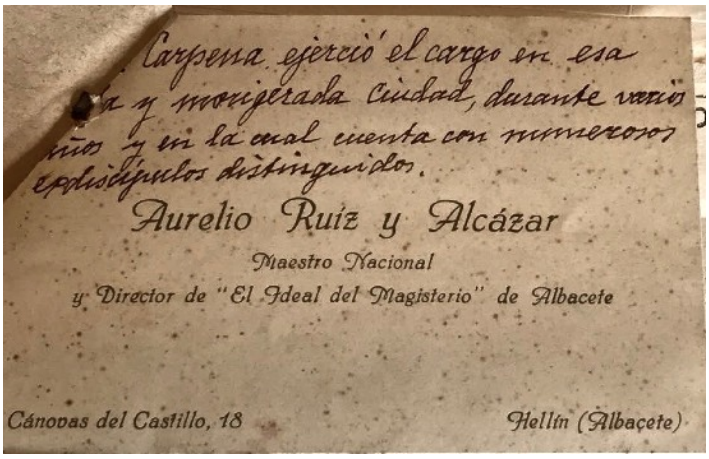
Carpena ejerció el cargo en esa
a y morigerada Ciudad, durante varios
años y en la cual cuenta con numerosos
exdiscípulos distinguidos.
Aurelio Ruiz y Alcázar
Maestro Nacional
y Director de "El Ideal del Magisterio" de Albacete
Cánovas del Castillo, 18
Hellín (Albacete)

[10] "Pro suscripción Carpena" *Suplemento de la Escuela Moderna.* Madrid, (9 novembre 1929), p. 11.

[11] "Homenaje suscripción…" *Magisterio de Murcia*", n. 682 (20 abril 1930), p. 6.
JAUME OLIVER, J, *Escola i societat.* Ed. Moll 1978. Palma, p. 27. ISBN. 84-273-0252-5. Fa referència a la situació econòmica de Carpena.

[12] Són moltes les pàgines, sobretot d'*El Magisterio Español* que, durant l'any 1930, van mostrant i sumant les contribucions però enlloc no hem pogut trobar si des de Llucmajor se'n va fer cap.

[13]"Suscripción homenaje pro Carpena". *La asociación* (Teruel) n. 852 (21 desembre 1929), p. 1-2.

[14] Arxiu Municipal de Llucmajor. Sig. 2494. Correspondència (entrades i sortides) 1930. El full de «Suscripción…» diu que s'editarà un tríptic amb les aportacions fetes per Carpena i a la contraportada de la revista *El problema de la vida* surt el títol: *El Por qué del Homenaje al Sr. Carpena.* Es degué fer.

Homenatge i jubilació. En el moment de Carpena acceptar l'homenatge va dir que ja que ell no tenia fills, «…cederá testamentariamente la mitad de lo que alcancen sus bienes, consecuencia de la suscripción, a favor del Colegio de Huérfanos del Magisterio».[15] Subscripció oberta, propaganda llançada i articles que van sortint amb les excel·lències del mestre. De tots, i n'hi ha bastants, voldríem destacar "Un juicio crítico sobre el señor Carpena", article que no té pèrdua i que enllaça perfectament amb l'altre punt per tractar, el Carpena Polític:

> «Un maestro barcelonés, el señor Carpena, presenta su candidatura a diputado a Cortes… Hombre que ha vivido plácida y tranquilament entre libros y niños más de medio siglo; que jamás se ha jugado con cartas de baraja ni una sola peseta; que desde su infancia todos los días se ha levantado de la cama a las cinco de la mañana en invierno y entre cuatro y cinco el resto del año; que apenas si ha presenciado la exhibición de películas de cine; que jamás se ha gastado una peseta en francachelas y toros desde que tomó el título de maestro nacional, pero que se ha gastado muchos miles de pesetas en impresos, conferencias, actuaciones societarias del Magisterio, excursiones, premios, libros, bibliotecas, etc…».[16]

Un mestre, que creia que li quedaven dos anys per jubilar-se, li tocava segons la llei vigent als 72 anys, però la República retornà la jubilació als 70. La nova no el va agafar de bon peu i ben aviat va moure peça, aquí tenim el telegrama que envià al president del govern, Alcalà Zamora, el 26 d'abril de 1931.

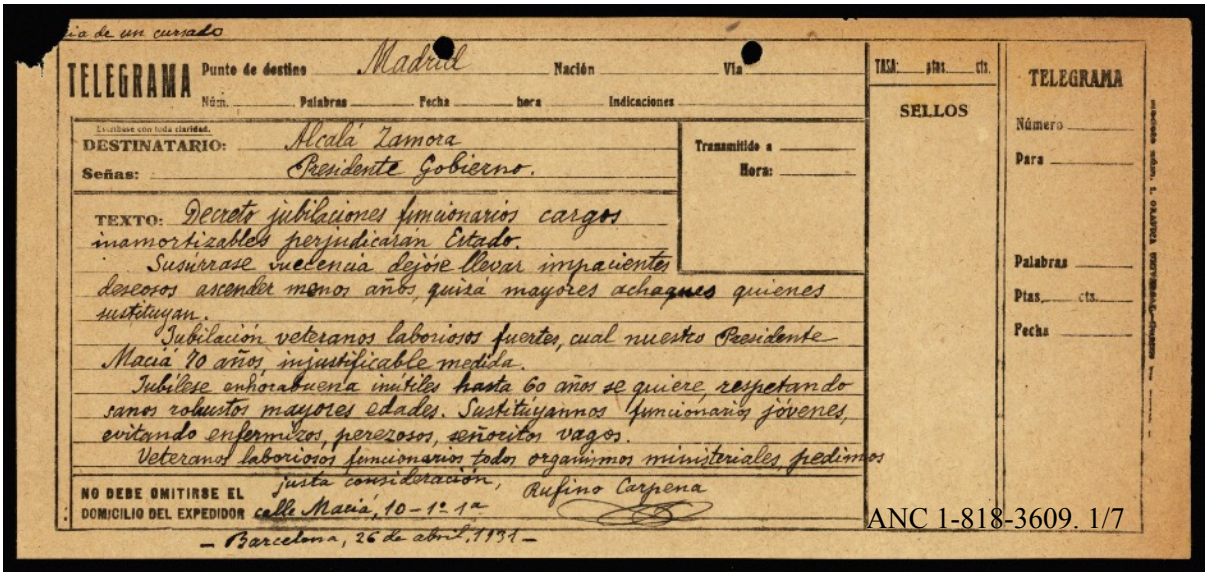
TELEGRAMA
Punto de destino Madrid Nación Vía
Núm. Palabras Fecha hora Indicaciones
Escríbase con toda claridad.
DESTINATARIO: Alcalá Zamora
Señas: Presidente Gobierno.
Transmitido a
Hora:
TEXTO: Decreto jubilaciones funcionarios cargos inamortizables perjudicarán Estado.
Susúrrase vuelencia dejóse llevar impacientes deseosos ascender menos años, quizá mayores achaques quienes sustituyan.
Jubilación veteranos laboriosos fuertes, cual nuestro Presidente Maciá 70 años, injustificable medida.
Jubílese enhorabuena inútiles hasta 60 años se quiere respetando sanos robustos mayores edades. Sustituyannos funcionarios jóvenes, evitando enfermizos, perezosos, señoritos vagos.
Veteranos laboriosos funcionarios todos organismos ministeriales, pedimos justa consideración,
Rufino Carpena
NO DEBE OMITIRSE EL DOMICILIO DEL EXPEDIDOR calle Maciá, 10-1º 1ª
— Barcelona, 26 de abril, 1931 —
TASA: pts. cts.
SELLOS
TELEGRAMA
Número
Para
Palabras
Ptas. cts.
Fecha
ANC 1-818-3609. 1/7

[15] "Pro Carpena y pro huérfanos…"*El Magisterio Español* (Madrid), n. 8493 (21 gener 1930), p. 173.

[16] Vilaseca, Dolores. "Un juicio crítico…" *La Correspondencia de Valencia.* n. 21291 (12 setembre, 1930). p. 3.

Es veu que ja intuïa què li passaria i demana que els veterans forts puguin substituir, fins i tot, els joves més febles, també fa la comparativa amb el mateix President, que ja passava de 70 anys i tenia un càrrec importantíssim. Començà també amb el «Pro Maestros jubilados resistentes». Telegrames i articles s'aniran succeint a *El Magisterio Español*, primer demanarà que se'ls avisi per al cessament després de sis mesos de la legislació anterior o que no se'ls doni de baixa la nòmina fins que no estiguin classificats perquè passarien mesos sense tenir cap tipus d'ingrés.[17] Formà una comissió i presentaren al ministre d'Instrucció Pública, Marcelino Domingo, la petició per poder continuar al davant de les seves escoles fins que els mestres substituts no estiguessin nomenats, o bé que poguessin seguir fins acabat el curs escolar, fins al mes de setembre.[18] El 28 de juliol sortí al mateix diari una bona notícia i semblava que no se jubilarien fins que la *Gaceta de Madrid* no publicàs "sus respectivas clasificaciones pasivas". Segueixen telegrames i notícies que no asseguren el camí exposat i dia 27 d'agost surt publicat:

> «**Un punto negro**. —A los señores Domingo y Llopis dirige nuestro querido batallador e infatigable compañero, señor Carpena, una petición para que se autorice a los Maestros jubilados para seguir al frente de sus Escuelas, aunque sea con carácter provisional o interino hasta que reciban la orden de clasificación y puedan cobrar haberes pasivos. La petición nos parece muy atendible si no hay dificultades de contabilidad. El señor Carpena y otros consideran como un punto negro dejar que haya Maestros que estén algún tiempo sin cobrar contra lo que dispone el artículo 169 del Estatuto del Magisterio».

Ben aviat però sortiren les vacants i les places foren adjudicades, Carpena però segueix reivindicant i la notícia de dia 26 de setembre inclou aquest telegrama que havia enviat al Director general:

> «Hechos reales, positivos, persuaden. Muchos Maestros recientemente jubilados, tres meses sin cobrar, seguimos ejerciendo. Primero porque artículo 169 Estatuto Magisterio obligamos su cumplimiento tanto como Administración pública. Segundo, porque no hemos hecho entrega nadie pedídonos llave Escuelas, documentación formal, etc. Tercero porque nos duélenos discípulos Maestros hallen cerrados sus centros educativos. A quienes resistentes queramos continuar, autoricenos Ministerio, sigamos provisionalmente, evitando interinos, hasta provisión propiedad o hasta clasificación haber pasivo hecho corto telegrama repararía males ínfimos veteranos fuertes».

[17] *Magisterio Español* (28 abril 1931), p. 173-174.

[18] *Magisterio Español* (18 juliol 1931), p. 1-2. El telegrama és de dia 26 de setembre, p. 3.

Davant aquesta injustícia presentarà fins i tot plet contra l'ordre del Ministeri d'Instrucció Pública.[19] La cirereta del pastís, però és el fet que Carpena, encara que ja l'han jubilat, segueix exercint:

> «… a pesar de hallarse jubilado sigue dando clases y al frente de su Escuela, porque no se ha nombrado interino ni parece que haya intenciones de nombrarlo, y porque llevado de su amor a la infancia siente dolor de que sus alumnos queden abandonados y divaguen por el arroyo si él cerrara la Escuela. Pero cuando esto puede demostrarse y está a la vista de las autoridades barcelonesas, se da el caso de que el Habilitado se niega a abonarle el material de la Escuela, que tan necesario es para la marcha de la enseñanza».

L'article del *Magisterio Español* acaba amb una valoració positiva cap a Carpena i la seva petició; s'opina que com a cas extraordinari s'hauria de tenir en compte i contemplar. Cal esmentar també que aquest tema el dugué a recollir peticions i enviar-les a les Corts perquè o bé es poguessin cobrar els mesos que els mestres jubilats haguessin estat sense cap tipus de sou o bé que se'ls pujàs de categoria com ja s'havia fet amb els militars i altres funcionaris.[20]

El Carpena polític. Segurament, una persona tan activa com ell, en els darrers anys del magisteri, anava preparant la seva carrera com a polític, es definirà com a "republicano federal independiente, ciudadano altruista…" i diu que, amb la política, no pretén enriquir-se sinó mirar de posar en pràctica els objectius de sempre: vivenda digna i educació per a tots. Començarà a treure l'ideari en tríptics i revistes. Utòpic? Massa avançat o trogodita? Diu així: «Un hombre viejo con ideas nuevas, levanta bandera del nuevo partido político», així se'l mostra a *La Nueva Política* (1931). Els punts clau queden reduïts a

Foto: *D.I.C* 4 de juliol de 1931, p.1

[19] *Magisterio Español* (11 octubre 1931), p. 113 i 134-135.

[20] *Magisterio Español* (22 desembre 1931), p. 571.

30. El seu programa bàsic prioritza l'educació obligatòria, amb una bona remuneració per als mestres, la jubilació per als obrers als 50, 55 o 60 anys —se suposa que segons el tipus de feina; exèrcit voluntari, que tothom com a mínim tengui un plat de calent al dia, hospitals, la posada en marxa del carnet d'identitat, etc. Un conjunt impossible, hi podem llegir també perles com aquestes:

> «Base 6. Prohibición absoluta de vagos y mendigos, creando pabellones de reclusión, donde se les obligue a trabajar a los fuertes y sanos.
> Base 24. Supresión de las bárbaras distracciones del boxeo y de los toros…
> Base 28. Derecho de las mujeres para pedir en formal casamiento al hombre que le simpatice, sin que sea desdoro ni rebajamiento la negativa del pretendido. —Fora ja de cap base resumida hi quedaria inclòs també— …el matrimonio civil de experiencia (como si dijéramos, a prueba), por etapas y años fijos, pudiendo renovarlo o reengancharse al final de cada uno a voluntad de los contrayentes. Después del tercer período… se declararían definitivos…»

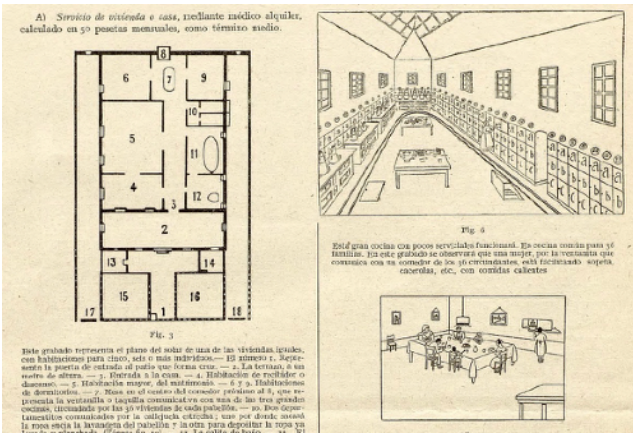

Un poc més endavant també trobarem *El Problema de la Vida,*[21] revista que insisteix, com ha anat fent, en l'objectiu d'intentar aconseguir una mostra del projecte d'habitatge que, ell mateix diu, ja fa 18 d'anys que va exposant.

El número 2 du com a subtítol: «El Alquiler, la Comida y otros servicios familiares en viviendas "ad-hoc" construidas - Sistema Carpena». Diu que ha presentat la proposta a molts de llocs i persones però que no ha trobat suport, que té clar que això funciona i posa l'exemple de Viena. Acaba demanant que li deixin fer una subscripció: «que éste —Carpena— pueda desde luego proceder a la recaudación de un millón de pesetas, más la décima parte para los gastos, mediante subscripción pública…». El número 1 de la revista acaba amb màximes per a una millora econòmica i social com puguin ser:

> «8ª.- Convendria establecer una agrupación numerosa, cuanto mas numerosa mejor, principiando con cinco personas formales que tuviesen palabra de honor, para declarar el boicot a la Compañia tabacalera, absteniéndonos de fumar. […] 10.ª- Antes de cinco años el aparato para que el hombre vuele sólo, individualment, trasladándose pronto como hoy se hace en bicicleta…».

[21] *El Problema de la Vida*, CARPENA, R, Barcelona. 1932, AHCB R 1932 8 VARIA XXVI

Per aconseguir-se totes les millores s'han de donar subvencions i premis, igual a dir: potenciar l'educació, fets que serien possibles si ell sortia elegit diputat, són revistes —podríem dir— de propaganda electoral.

Carpena fou, en aquesta època, un gran defensor de la república. En la nota de presentació podem veure com exposà al president Macià la intenció de presentar-se a les eleccions constituents. També esmenta el «número extraordinario» que fa comptes de treure ben aviat de *La Nueva Política:* «el que subscribe, devoto y admirador suyo, tiene el honor de anunciarle el propósito de ser uno de los candidatos aspirantes a las próximas Constituyentes, como verá vuesencia en el n. extraordinario de "La Nueva Política", que saldrá a la luz dentro de breves días…».[22] La nota està signada el 13 de maig i "el número extraordinario" com ell mateix digué, pensam que va sortir ben aviat. Ho esmentam així —perquè com el primer número— també va sortir sense data encara que podem assegurar que va sortir abans de dia 3 de juny, perquè d'aquest dia es conserva una altra carta, també adreçada al president Macià, una carta que no té pèrdua — com tots els documents i revistes del *Carpena polític*— diu: «…como verá V. en el adjunto periódico. En éste digo que mi candidatura irá com mi nombre i lineas en blanco. Para llenar éstas, ruego a V., querido Presidente, que se digne mandarme una lista de sus preferidos candidatos que yo consignaré en la mia, confiando a la vez que ordenará V. sea incluido mi nombre entre los candidatos suyos, como justa y leal correspondencia».[23] El sistema de distribució, propaganda, suports… no auguraven cap bon resultat; molt possiblement ni tenia ni sabia com poder accedir a una gran part dels electors. A *La Nueva Política* podem llegir:

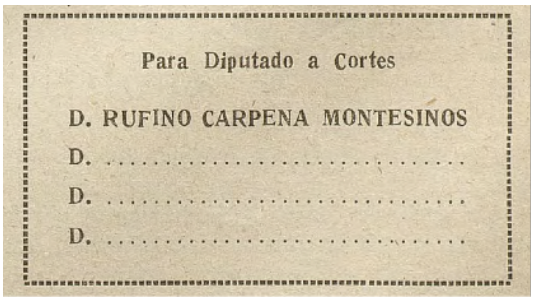
Para Diputado a Cortes

D. RUFINO CARPENA MONTESINOS

D. .....

D. .....

D. .....

> «… pueden ayudar a éste, distribuyendo candidaturas suyas o poniéndose a su disposición en el día de las elecciones próximas, para cooperar personalmente en algo que sea preciso. A este efecto, el Sr. Carpena permanecerá los días 15, 16, 17, 18, 19, 20 y 21 del próximo junio, en Carretera Agrícola, nº 4, o en el Bar de los señores Vidal, que está en la esquina (carretera del Port) y Carretera Agrícola, nº 2 (Casa Antúnez),

[22] Id. 47

[23] ANC 1-818-T3609, 4/7.

dando instrucciones a cuantas personas se les han ofrecido para ayudarle en los trabajos preparatorios, mecánicos y materiales de la elección. Pero especialmente el tiempo más precioso, para ajudar a D. Rufino en su ruda tarea, es el mismo día de las elecciones, desde las 7 de la mañana hasta las 4 de la tarde».

Ens podem imaginar com devia funcionar la cosa i els pocs mitjans amb què devia comptar. Així i tot insistí:

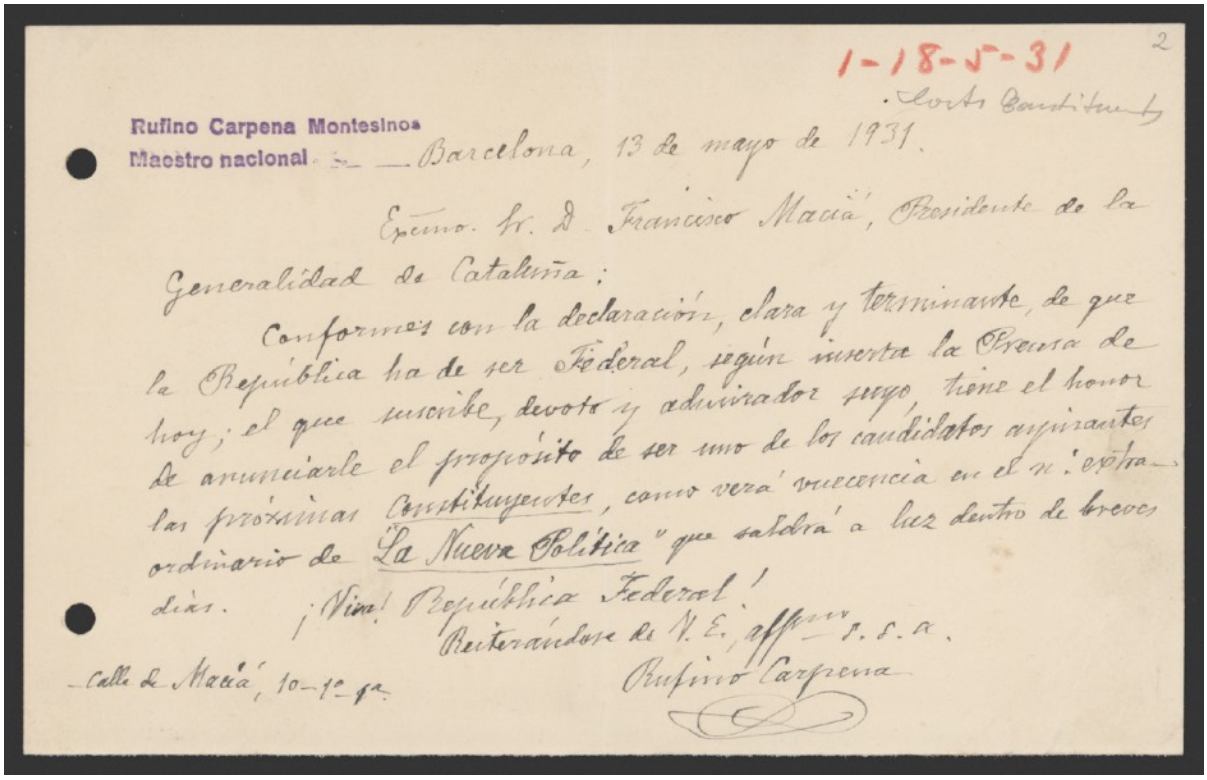

1-18-J-31 2

Cortes Constituyentes

Rufino Carpena Montesinos
Maestro nacional

Barcelona, 13 de mayo de 1931.

Excmo. Sr. D. Francisco Macià, Presidente de la Generalidad de Cataluña:

Conformes con la declaración, clara y terminante, de que la República ha de ser Federal, según inserta la Prensa de hoy; el que suscribe, devoto y admirador suyo, tiene el honor de anunciarle el propósito de ser uno de los candidatos aspirantes las próximas Constituyentes, como verá suscencia en el n.º extraordinario de "La Nueva Política" que saldrá a luz dentro de breves días. ¡Viva! República Federal!

Reiterándose de V. E. affmo. s. s. a.

Rufino Carpena

Calle de Macià, 10-1.º 2.ª

ANC1-818-T-3609. 3/7

I el President Macià, què li degué respondre?

> «Per encàrrec del senyor President contesto la vostra
> atenta lletra de 3 del corrent, manifestant-vos el seu regraciament per la vostra oferta, que no li és possible, no obstant, acceptar, per quant els candidats els designa el partit i és criteri rectament seguit per ell en la seva vida política, no immiscuir-se en qüestions electorals».[24]

La premsa. Carpena havia estat "respectat" per la premsa com a lluitador dins el magisteri però, la irrupció en el món de la política, les idees estrambòtiques i la seva manera de voler canviar el món provocaran articles humorístics, com el que trobam a *La Rambla*, que se'n riu del sistema de propaganda electoral utilitzat pel mestre en les darreres eleccions:

[24] ANC 1-818-T-10320, 1/3.

> «Un pobre home es passejava per la Rambla amb un cartell molt suggesitu, on figurava la bola del món amb quatre columnes clàssiques apuntalant-la i uns rètols invitant els passavoltants "alfabetos" a votar a "don Rufino".
>
> El senyor Carpena, pel que es veu, enfocava la propaganda de cara als "sense feina"… però com que la majoria de "sense-feina" no són d'ací i per tant no tenen vot…»[25].

O aquest, un poc posterior, del setmanari satíric, *El Be Negre,* que du per títol "La loteria electoral":

> «El senyor Rufino Carpena, autor d'El puchero nacional i candidat per Barcelona en les darreres eleccions, ha obtingut, segons canten els escrutinis, nou vots, nou. Com sigui que la xifra de sufragis obtinguda per en Macià, que és el que ha tret la "grossa", també acaba en nou, el senyor Rufino Carpena reclama, i no sense raó, que li tornin els diners».[26]

Les eleccions no li anaren bé, el suport demanat a Francesc Macià tampoc, però, i la subscripció per la casa?

Hem d'anar fins al 1932, per veure que l'homenatge va quedar suspès. *La Orientación* exposa que la nova llei de jubilació va perjudicar el mestre: «esperaba confiado y tranquilo poder ejercer hasta los 72 años y ascender desde 1º de septiembre último, lo cual no ha podido alcanzar por habérsele jubilado un mes y trece días antes del 1º de septiembre». Amb tot, no hi ha caseta i la nota acaba amb un final molt "estil Carpena":

> «…se hace público de que los donantes recibirán las cuotas donadas por giro postal en sus nuevos domicilios, que el señor Carpena desea se le diga, ya que muchos han cambiado de localidad desde que se inició la suscripción y el señor Carpena, para verificar la devolución, desea conocer fijamente el domicilio de los interesados.
> Si alguno deseara no recibir la cuota o donación remitida, puede prescindir de mandar su domicilio al señor Carpena».[27]

Què en pensau? Varen poder contribuir aquestes aportacions a un canvi de domicili i s'aconseguí en part l'objectiu? (passà del c. Macià, barriada ben pobre al c. dels Enamorats i després al c. Indústria) i, l'ajudaren per a poder fer més revistes i publicacions per a intentar entrar en el món de la política?

---

[25] *La Rambla.* Barcelona (27 juny 1931), p. 11.

[26] "La loteria electoral". *El Be Negre.* Barcelona, n. 5 (7 juliol 1931), p. 2.

[27] "Sobre el suspendido…" *La Orientación*: Periódico semanal de Instrucción Pública. Guadalajara (8 gener 1932), p. 2.

Al 1933, poc abans de morir la seva esposa, Dolors Llorens,[28] encara va veure la llum: *Manera eficaz de acabar con los atracadores,*[29] és un full solt base per a un projecte de llei que ell proposaria a les Corts Espanyoles, que suposaria una manera d'estalviar ben grossa, des del moment que s'eliminarien els atracadors. Consta de X punts que no tenen pèrdua, per exemple el VII.- «…Si el muerto fuese el ladrón o atracador, el matador deberá justificar su valentía entre otras pruebas, presentando la oreja del muerto». Vaja guardó! Tanta sort que odiava els toros! El projecte, acaba dient, presenta l'ideal pedagògic de l'autor de l'escrit. Tot això, evidentment, tornà a servir per fer sortir més articles burlescos sobre Carpena a la premsa, com el del setmanari *Mirador:*

> «Alguna altra vegada hem entretingut els nostres lectors dels projectes del senyor Rufino Carpena Montesino, el qual, malgrat la seva edat i les seves xacres, segueix preocupant-se del bé públic, sense que això li hagi servit per a sortir en cap elecció quan els seus admiradors l'hi han presentat». —Segueix dient que no reproduiran el document però acaba—- «Remarquem només que suprimeix la meitat de les forces de policia, guàrdia civil, etc., i destina els estalvis a asseguradores contra els atracaments i recompenses i pensions als que detinguin, ferit o sense ferir, o matin un atracador».[30]

Un home tan actiu com ell i sense fills, no podia estar aturat i el seguim trobant, fins just abans de començar la Guerra Civil, fent conferències i actes públics.[31] Segurament ho passà malament durant la guerra però la va aguantar i quasi de manera com a simbòlica va resistir fins al final, Carpena morí el 26 de gener de

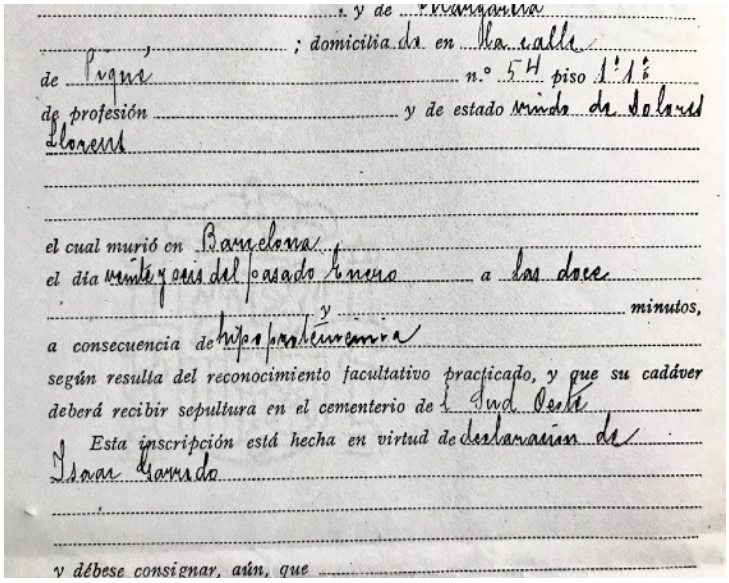
y de Provenza
; domicilia.da en la calle
de Pujas n.º 54 piso 1.º 1.ª
de profesión y de estado viudo de Dolores
Llorens
el cual murió en Barcelona
el día veinte y seis del pasado enero a las doce
y minutos,
a consecuencia de hipofosfoleucemia
según resulta del reconocimiento facultativo practicado, y que su cadáver
deberá recibir sepultura en el cementerio de Sud Oeste
Esta inscripción está hecha en virtud de declaración de
Isaac Garrido
y débese consignar, aún, que

[28] Arxiu Contemporani de Barcelona, en el document expedit figura que va morir dia 12 d'octubre de 1933 i que vivia en el c. Indústria 322 (dada que em facilità Montserrat Jordi). El certificat del registre civil n. 1229 de Barcelona, amplia algunes dades: morí de pneumònia i l'enterraren en el cementiri del "Sud oeste", Montjuïc.

[29] CARPENA, R. *Manera eficaz de*...(1933) Biblioteca del Parlament de Catalunya (Barcelona). Sig. Capsa 08.SC.13.doc.01/20.

[30] *Mirador.* "Mirador indiscret" (14 setembre 1933), p. 1. I (7 febrer 1935), p. 2. Dos anys més tard, torna a fer referència al Sr. Rufino.

[31] *El Diluvio* (Barcelona) n. 131-155, 28.6.1936, p.11. Conferència sobre cuines econòmiques.

1939,[32] el dia que entraren les tropes nacionals a Barcelona.

Acabarem amb unes paraules de Rafael Gil: de ser certa la transmigració de les ànimes, podríem pensar que la del Quixot s'havia reeencarnat en Carpena, no perquè el que inventava fos irrealitzable sinó perquè era molt guapo, deia que la vida que ell inventava era massa felicitat per a la gent pobra.[33]

[32] Segons la certificació oficial del Registre Civil de Barcelona. Posteriorment va ser enterrat, el 4 de febrer, al Cementiri de Montjuïc, al Fossar de la Pedrera. Informació oferida per la Sra. Mati Rovira de Cementiris de Barcelona.

[33] "Vida Hermosa de los Poblados…" La Nación. Madrid (5 juliol 1927), p. 4.